

(יכפר עליכם לטהר אתכם). "כי אתה סלחן לישראל ומחלן לשבטי ישראל בכל דור". הנה בכל תפילה לא נזכר "שבטי ישראל" - הלא דבר הוא! והנה אמרו יומא דף לה, דשל שחר היו בגדי הבד מובחרים משל ערב וכו' מאי "אחרים", פחותין וכו'. לפי שעבודה הראשונה חשובה היא ומכפרת, וזו אינה אלא לפנות המקום (שאינן כבוד שיהיו מונחים שם, לפיכך שינה הכתוב בבגדים לפחות - רש"י). ולפי זה צריך ביאור מדוע לא מייתי הגמרא הך ברייתא דר' ישמעאל דאמר על הוצאת דשן: 'בגדים שמזג בהם כוס לרבו אל יבשל בהם קדירה לרבו', כדמביא לעיל כג, ב. ומסתברא יותר דרק על הכתונת קאי, שהכתונת היתה מובחרת בעבודת הבוקר, אבל כל שאר הבגדים היו הם הראשונים. ולכן כאשר דרשו לקמן עא, א: מה תלמוד לומר "אשר לבש" - שלבש כבר, ומזה דרשו בתורת כהנים (אחרי מות פרק ח, ז) שיהיו כלים אחרים בין הערביים, הוא עיקרו על הכתונת שנאמר בה בפרט לבישה - (פסוק ד) "כתונת בד קודש ילבש". וכיון שכל הבגדים היו אותם של שחר, לכן לא מייתי דר' ישמעאל כאן. והרמב"ם פסק כן, דרק על הכתונת קאי, ועיין שם בהלכות בית הבחירה ובמשנה למלך.

[ורבינו משה פסק דהפירוש בזבחים יח, ב: 'ש מהם למצוה, יש מהם לעכב', שבהנך בגדים שנאמר בהם "בד" ולא נאמר בהם "שש", סגי שיהא חוט אחד לבדו, ורק למצוה הוי כפול ששה. אם כן בגדי כהן גדול ביום הכיפורים שלא נאמר בהם "שש" סגי לעכב אם אין בהם רק חוט אחד. וכן בהוצאת דשן, ולהרמב"ם בהרמה, שנאמר בהם (ויקרא ו, ג) "מדו בד ומכנסי בד", סגי גם כן אם אינם כפולים ששה. לכן אתי שפיר מה דדריש ר' דוסא: 'בא ללמד שבגדי כהן גדול כשרים לכהן הדיוט', מפני ששניהם נאמר "בד" בלא "שש". והא דבעי במה נתחנך כהן גדול ביום הכיפורים, ולא אמר בבגדים שאין חוטם כפול ששה, מפני שלמצוה בעי שיהיו כפולים ששה. ודו"ק].

ויש להבין מדוע נשתנה רק הכתונת? ובירושלמי פרק בא לו (יומא פרק ג הלכה ג): מפני מה אינו משמש בבגדי זהב? מפני הגאווה. א"ר סימון, על שם (משלי כה, ו) "אל תתהדר לפני מלך". א"ר לוי, שאין קטיגור נעשה סניגור, אתמול כתיב בהם (שמות לב, ח) "עשו להם עגל מסכה", ועכשיו עומד ומשמש בבגדי זהב? נראה דלמאן דאמר דאבנט של כהן הדיוט היה של בוץ, אם כן היה ממש ככהן הדיוט, נאות טעמו דר' סימון משם "אל תתהדר" וכו'. אבל למאן דאמר אבנט של כהן הדיוט היה של כלאים, אם כן לא היה נכנס הכהן גדול כהדיוט ביום הכיפורים לפנים, וצריך טעמו דר' לוי, משום שמזכיר עון העגל.

ועליו נאמר (שמות לב, לד) "וביום פקדי ופקדתי", וכמו שאיתא בחלק (סנהדרין קב, א) 'אין לך כל דור שאינו נוטל אונקיא אחת מחטא העגל'. והנה אמרו במדרש משלי (שומר טוב סימן א): ר' אבין אומר, בכל דור עדיין חטא של מכירת יוסף קיים. עיין שם. ונמצא, דהכפרה על האומה בכללה לפני ולפנים עדיין שם רושם החטא ממכירת יוסף. ולכן לשון של שער המשתלח משקל שתי סלעים, רמז למה שאמרו בשבת פרק קמא (י, ב): (אמר רב, לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים) שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף (יותר משאר בניו) נתקנאו בו אחיו (ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים). ולכן יתכן כי הכפרה היתה לפני ולפנים בבית הכפורת וההיכל, מקום של בנימין, משום שהוא לא היה בהחטא של מכירת יוסף. ולכן לא היה בעזרה, חלקו של יהודה, כמפורש יומא דף יב, משום שאמרו ריש סנהדרין (ו, ב) המברך את הבודע הרי זה חוטא, יעוין שם. וקרוב לזה מפורש בספרי ברכה (סוף פרק יב): מפני מה זכה בנימין (שתשרה שכינה בחלקו)? לפי שכל השבטים היו במכירתו של יוסף (ובנימין לא היה, אמר הקדוש ברוך הוא) אם אני אומר (לא לו שייבנו בית הבחירה, כשהם מתפללים לפני) איני מתמלא עליהם רחמים שלא היו מרחמים על אחיהם, עכ"ל.

נמצא שאמרו "פוקד עון אבות על בנים" - כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם (סנהדרין כז, ב). וכשישראל חוטאים בדברים שבין אדם למקום, אז פוקד עליהם חטא העגל. ואם ישראל חוטאים בדברים שבין אדם לחבירו - אז פוקד עליהם חטא מכירת יוסף. ומפני טעם זה לא נכנס בחושן, ששמות השבטים חקוקים על לבו לזכרון לפני ה', והשבטים בעצמם הם הזכרון [תוספות ראש השנה כו, א]. מפני שזה יהיה קטרוג, שהם בעצמם לא ריחמו על אחיהם והיו מתנגדים ושונאים זה לזה, ולפני ולפנים עדיין חקוק חטאם בכל דור. [וזה באמת טעם רב הונא שאחרי מות הראשונים דוד ושלמה פסקה אורים ותומים, מפני שהשבטים נתחלקו לשני מלכים, ולא היו יכולים לתמוך בדבריהם, שיצטרפו שמות השבטים זה עם זה, כיון שהיו חלוקים זה עם זה ושונאים זה את זה, ודו"ק]. ולכן להורות על כפרת החטא של מכירת יוסף היה כתונת מובחרת, וכמו שאמרו זבחים פח, ב: כתונת (מכפרת) על שפיכות דמים שנאמר (בראשית לז, לא) "וישחטו שער עזים ויטבלו את הכתונת בדם". ודו"ק.

וזה שאמרו "כי אתה סלחן לישראל" - היינו על כל החטאים שבין אדם למקום, שהרושם הוא משורש העגל, שנאמר (שמות לב, ד) "אלה אליהן ישראל", ושם נאמר (במדבר יד, כ) "סלחתי כדברך". "ומחלן לשבטי ישראל" - היא על חטאים שבין אדם לחבירו, ששורש שלהם הוא מחטא מכירת יוסף, שחטאו שבטי ישראל. ודו"ק בכל זה, ואין כאן המקום להאריך.